

Prehľad o aplikácii Charty základných práv EÚ v Slovenskej republike

Aký je jej prínos v praxi?

Iceland
Liechtenstein Norway
Norway grants grants

 FRA
EUROPEAN UNION AGENCY
FOR FUNDAMENTAL RIGHTS

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ
STREDISKO
PRE ĽUDSKÉ PRÁVA

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ
STREDISKO
PRE ĽUDSKÉ PRÁVA

Názov: Prehľad o aplikácii Charty základných práv EÚ v Slovenskej republike. Aký je jej prínos v praxi?

Vydavateľ: Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, Bratislava, 2023

Autor: Eva Kluková

Za obsah a úpravu zodpovedajú autori. Text neprešiel odborným recenzným konaním.

Projekt s názvom “Podpora vnútroštátnych inštitúcií pre ľudské práva pri monitorovaní základných práv a základných aspektov právneho štátu” je financovaný z grantov EHP a Nórskeho fondu pre regionálnu spoluprácu. Cieľom projektu je posilniť úlohu vnútroštátnych inštitúcií pre ľudské práva a ich schopnosť zapojiť sa do procesov uplatňovania základných práv a zásad právneho štátu v rámci mechanizmov EÚ.

Grafický návrh: www.rabbitstudio.sk

Obrázky a ilustrácie: <http://depositphotos.com/>

ISBN: 978-80-99917-98-0

Obsah

Úvod	4
Charta základných práv Európskej únie ako moderný ľudskoprávny katalóg	5
Uplatňovanie Charty v národnom právnom poriadku	8
Postavenie Charty na vnútroštátnej úrovni	8
Ustanovenia Charty – práva a zásady	9
Vysvetlivky k Charte ako interpretačná pomôcka	9
Aký môže mať Charta prínos v praxi? – vybrané prípady SDEÚ	10
Charta a diskriminácia	10
Charta a pracovné právo	11
Charta a azyl a migrácia	12
Akým spôsobom možno určiť či sú vnútroštátne opatrenia v súlade s Chartou	12
Fáza I: Určenie obmedzení základných práv	13
Fáza II: Posúdenie, či sú obmedzenia prípustné	13
Fáza III: Posúdenie, či obmedzenia možno alebo nemožno odôvodniť	14
Charta a eurofondy – ľudskoprávna kondicionalita v novom programovom období	15
Agentúra Európskej únie pre základné práva a nástroje na lepšie spoznanie Charty	18
Online vzdelávacie kurzy (e-learning):	19
Charterpedia	19
Databáza judikatúry	20

Vybrané publikácie FRA.....	21
Slovenské národné stredisko pre ľudské práva a Charta.....	24
Projekt Podpora vnútroštátnych inštitúcií pre ľudské práva pri monitorovaní základných práv a ľudskoprávných aspektov právneho štátu.....	25
Publikácie pripravené v rámci projektu.....	26
Vzdelávacie workshopy realizované Strediskom	28

Úvod

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva (ďalej len „Stredisko“) je nezávislou vnútroštátnou inštitúciou pre ľudské práva, ktorá bola zriadená zákonom č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva, vznení neskorších predpisov. Prijatím zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon), ktorý upravuje uplatňovanie zásady rovnakého zaobchádzania, bol Stredisku zverený mandát národného antidiskriminačného orgánu, v dôsledku čoho boli Stredisku priznané oprávnenia vsúvislosti suplatňovaním zásady rovnakého zaobchádzania.

V rámci mandátu vnútroštátnej inštitúcie pre ľudské práva, sa Stredisko podieľalo na medzinárodnom projekte: **Podpora vnútroštátnych inštitúcií pre ľudské práva pri monitorovaní základných práv a ľudskoprávných aspektov právneho štátu**, súčasťou ktorého bola príprava tejto publikácie. Jedným z cieľov projektu bolo zlepšenie situácie v oblasti ľudských práv prostredníctvom intenzívnejšieho využívania Charty základných práv EÚ (ďalej len „Charta“).

Cieľom tejto publikácie je prehľadným spôsobom previesť čitateľa tým, ako sa Charta aplikuje v podmienkach Slovenskej republiky a aký má prínos pre nositeľov základných práv, ktoré obsahuje.

Publikácia sa v úvode zameriava na teoretické základy aplikácie a implementácie Charty. Prínos Charty je ilustrovaný najmä prostredníctvom priblíženia skutočných príkladov z praxe, kedy Súdny dvor Európskej únie (ďalej len „SDEÚ“) priznal ochranu základným právam priamou aplikáciou Charty na vnútroštátnej úrovni. Prináša aj praktický súbor kontrolných otázok na posúdenie súladu vnútroštátnych opatrení s Chartou. Osobitný priestor je venovaný problematike fondov EÚ, nakoľko v súčasnom programovom období je ich čerpanie naviazané na podmienku dodržiavania základných práv v Charte.

V závere publikácia prináša zhrnutie dostupných nástrojov, ktoré čitateľovi môžu slúžiť na spoznanie obsahu Charty. Osobitná pozornosť je venovaná nástrojom, ktoré boli vyvinuté Strediskom a vzdelávacím aktivitám, ktoré realizovalo Stredisko v rámci spomínaného projektu.

Charta základných práv Európskej únie ako moderný ľudskoprávny katalóg

Chartu možno považovať za základnú listinu ľudských práv Európskej únie (ďalej len „EÚ“). Je to moderný ľudskoprávny katalóg, obsahujúci práva, ktoré sú nie sú vyjadrené v žiadnom inom dokumente takéhoto charakteru¹. Z hľadiska štruktúry obsahuje päťdesiat článkov s hmotnými právami alebo zásadami a štyri články so všeobecnými ustanoveniami.² Charta nie je jediným zdrojom základných ľudských práv v systéme práva EÚ. Okrem Charty, EÚ uznáva ako zdroj základných ľudských práv všeobecné nepísané zásady práva EÚ. Oba zdroje sú súčasťou primárneho práva EÚ, prelínajú sa a uplatňujú sa v rámci aplikácie práv EÚ³. Podľa judikatúry Súdneho dvora Európskej únie k všeobecným zásadám zaraďujeme základné ľudské práva, vrátane tých, ktoré vychádzajú z Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv (ďalej len „EDLP“⁴).

Z hľadiska vzťahu Charty a EDLP, Charta obsahuje práva nad rámec EDLP, ale aj práva ktoré sú s EDLP totožné. Dôležité je vyzdvihnúť aj terminologický rozdiel v ponímaní práv. Charta pracuje s termínom základné práva, zatiaľ čo EDLP s pojmom ľudské práva. Ide o širšie terminologické ponímanie adresátov noriem. V prípade, že sa jedná o Chartou upravené právo, ktoré je totožné s právom obsiahnutým v EDLP, tak toto právo poskytuje rozsah ochrany minimálne tak, ako je garantované EDLP. Avšak, Charta môže poskytnúť aj širší rozsah ochrany ako EDLP. Uvedené vyplýva z článku 52 ods. 3 Charty, podľa ktorého *„v rozsahu, v akom táto charta obsahuje práva, ktoré zodpovedajú právam zaručeným v Európskom dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd, zmysel a rozsah týchto práv je rovnaký ako zmysel a rozsah práv ustanovených v uvedenom dohovore. Toto ustanovenie nebráni tomu, aby právo Únie priznávalo širší rozsah*

---

1 HANDBOOK. Applying the Charter of Fundamental Rights of the European Union in law and policymaking at national level, FRA, s.3, dostupné v anglickom jazyku na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-charter-guidance_en.pdf.

2 Charta základných práv EÚ na Slovensku, FRA, dostupné na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-eu-charter-in-slovakia_sk.pdf.

3 HANDBOOK. Applying the Charter of Fundamental Rights of the European Union in law and policymaking at national level, FRA, dostupné v anglickom jazyku na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-charter-guidance_en.pdf

4 Course: Charter e-guidance: Step by step guidance, FRA, dostupné v anglickom jazyku na: <https://e-learning.fra.europa.eu/course/view.php?id=78#section-2>.

ochrany týchto práv.“

Nasledujúca info-grafika zobrazuje práva garantované Chartou a porovnanie ich rozsahu s právami zaručenými EDLP⁵:

Dôstojnosť

1. Ľudská dôstojnosť
2. Život
3. Nedotknuteľnosť osoby
4. Mučenie, neľudské, ponižujúce zaobchádzanie
5. Otroctvo a nútené práce

Slobody

6. Sloboda a bezpečnosť
7. Súkromný a rodinný život
8. Osobné údaje
9. Uzavrieť manželstvo a založiť rodinu
10. Myslenie, svedomie a náboženstvo
11. Prejav a informácie
12. Zhromažďovanie a združovanie
13. Umenie a vedecké bádanie
14. Vzdelávanie
15. Voľba povolania a právo na prácu
16. Podnikanie
17. Vlastníctvo
18. Azyl
19. Vystahovanie, vyhostenie alebo extradícia

Rovnosť

20. Rovnosť pred právom
21. Nediskriminácia
22. Kultúrna, náboženská a jazyková rozmanitosť
23. Rovnosť medzi ženami a mužmi
24. Deti
25. Staršie osoby
26. Integrácia osôb so zdravotným postihnutím

Solidarita

27. Právo pracovníkov na informácie a konzultácie
28. Kolektívne vyjednávanie a kolektívne akcie
29. Prístup k službám zamestnanosti
30. Bezodôvodné prepustenie
31. Spravodlivé a primerané pracovné podmienky
32. Zákaz detskej práce a ochrana pri práci
33. Rodina a pracovný život
34. Sociálne zabezpečenie a sociálna pomoc
35. Zdravotná starostlivosť

5 Charta základných práv EÚ na Slovensku, FRA, dostupné na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-eu-charter-in-slovakia_sk.pdf

- 36. Prístup k službám všeobecného hospodárskeho záujmu
- 37. Ochrana životného prostredia
- 38. Ochrana spotrebiteľa

Občianstvo

- 39. Voliť a byť volený vo voľbách do EP
- 40. Voliť a byť volený vo voľbách do orgánov samosprávy obcí
- 41. Dobrá správa vecí verejných
- 42. Prístup k dokumentom
- 43. Európsky ombudsman
- 44. Petičné právo (EP)
- 45. Sloboda pohybu a pobytu
- 46. Diplomatická a konzulárna ochrana

- Žiadna zhoda s EDĽP
- Väčší rozsah ako EDĽP
- Rovnaká ochrana ako podľa EDĽP
- Špecifické pre kontext EÚ

Spravodlivosť

- 47. Účinný prostriedok nápravy a spravodlivý proces
- 48. Prezumpcia nevinu a právo na obhajobu
- 49. Zákonnosť a primeranosť trestných činov a trestov
- 50. Zásada *ne bis in idem*

Uplatňovanie Charty v národnom právnom poriadku

Postavenie Charty na vnútroštátnej úrovni

Prijatím Lisabonskej zmluvy z 13. decembra 2007 (ďalej len „Lisabonská zmluva“), ktorou sa menila a dopĺňala Zmluva o Európskej únii (ďalej len „ZEU“) a Zmluva o založení Európskeho spoločenstva (ďalej len „ZFEU“), bola Charte priznaná rovnaká právna sila ako základným zmluvám, a teda sa stala súčasťou primárneh o práva EÚ.⁶ Podľa článku 6 ods. 1 ZEU Únia uznáva práva, slobody a zásady uvedené v Charte Európskej únie zo 7. decembra 2000 upravenej 12. decembra 2007 v Štrasburgu, ktorá má rovnakú právnu silu ako zmluvy.⁷ Charta teda nie je priamo inkorporovaná do Lisabonskej zmluvy, avšak na základe uvedenéh o článku sa Charte priznal právne záväzný charakter, a to od 1. decembra 2009, kedy Lisabonská zmluva nadobudla účinnosť.⁸

Tým, že Charta tvorí súčasť primárneho práva EÚ, platí, že Charta má prednosť pred právnym poriadkom členských krajín. Princíp prednosti má určitú limitáciu, ktorá vychádza z článku 51 Charty, podľa ktorého ustanovenia tejto charty sú pri dodržaní zásady **subsidiarity** určené pre inštitúcie, orgány, úrady a agentúry Únie, a tiež pre členské štáty výlučne vtedy, ak **vykonávajú právo Únie**. V dôsledku toho rešpektujú práva, dodržiavajú zásady a podporujú ich uplatňovanie v súlade so svojimi príslušnými právomocami a pri zachovaní obmedzení právomocí Únie, ktoré boli na ňu prenesené zmluvami.⁹ Znamená zo, že implementácia Charty je naviazaná na implementáciu práva EÚ a možno ju používať iba v rozsahu vykonávania právomocí, ktoré boli na EÚ prenesené.

Na vnútroštátnej úrovni Charta plní viaceré funkcie pri legislatívnych, výkonných alebo súdnych činnostiach štátu. Vnútroštátne právo a štátne politiky sa musia tvoriť a vykladať v súlade s Chartou. Charta predstavuje základný test pre preskúmanie ústavnosti a zákonnosti nielen právnych predpisov EÚ, ale aj právnych predpisov, rozhodnutí a opatrení vnútroštátnych orgánov. Súdny pri

6 Jánošíková, M., Mazák, J., Prienik Charty základných práv Európskej únie do vnútroštátneho práva na príklade Slovenskej republiky, in: ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE – IURIDICA 2, s 9-10, dostupné na: https://karolinum.cz/data/clanek/2882/lurid_2_2016_02_Mazak.pdf.

7 Článok 6 ZEU.

8 Lisabonská zmluva, Informačné listy o Európskej únii – 2023, Európsky parlament, s.3, dostupné na: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/sk/FTU_1.1.5.pdf.

9 Článok 51 Charty.

výkone rozhodovacej činnosti môžu priamo odkazovať na Chartu.

Ustanovenia Charty – práva a zásady

Charta obsahuje dva druhy ustanovení, a to práva a zásady. Obe dva druhy ustanovení sú z právneho hľadiska záväzné, rozdiel spočíva v tom, že práva musia byť „rešpektované“ a zásady musia byť „dodržiavané“.¹⁰ Podľa Charty „ustanovenia, ktoré obsahujú zásady, môžu byť vykonávané legislatívnymi a exekutívnymi aktmi prijatými inštitúciami, orgánmi, úradmi a agentúrami Únie, a aktmi členských štátov, ak tieto vykonávajú právo Únie, pri výkone svojich príslušných právomocí. Možno sa ich dovolávať pred súdom len na účely výkladu a preskúmania zákonnosti týchto aktov.“¹¹ Subjekty sa teda pred súdom môžu priamo dovolávať iba tých ustanovení Charty, ktoré zaradujeme k právam, zatiaľ čo zásady predstavujú záväzné interpretačné princípy.

To, či ide o právo alebo zásadu, nie je vždy úplne jednoznačné. Niektoré ustanovenia sa vo vysvetlivkách k Charte explicitne uvádzajú ako zásady. O niektorých vysvetlivky uvádzajú, že majú prvky práva i zásady. Kľúčovú úlohu v determinovaní charakteru ustanovenia zohráva SDEÚ.¹²

Vysvetlivky k Charte ako interpretačná pomôcka

Spolu s Chartou boli konventom, ktorý bol poverený prípravou pôvodného návrhu Charty, vypracované aj vysvetlenia k jej ustanoveniam. Následne boli aktualizované pod vedením predsedníctva európskeho konventu so zreteľom na vývoj práva Charty a práva EÚ. Aj napriek tomu, že nemajú status právne záväzného aktu EÚ, slúžia ako cenný interpretačný nástroj, ktorý nám môže priniesť jasnosť pri implementácii Charty. Vo vysvetlivkách napríklad nájdeme informáciu o tom, či ustanovenie má charakter práva alebo zásady, či ustanovenie je vyjadrené aj v EDLP alebo či ide o absolútne právo.¹³

10 HANDBOOK. Applying the Charter of Fundamental Rights of the European Union in law and policymaking at national level, FRA, s.20-21, dostupné v anglickom jazyku na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-charter-guidance_en.pdf.

11 Čl. 52 ods. 5 Charty.

12 HANDBOOK. Applying the Charter of Fundamental Rights of the European Union in law and policymaking at national level, FRA, s.20-21, dostupné v anglickom jazyku na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-charter-guidance_en.pdf.

13 Vysvetlivky k Charte základných práv, (2007/C 303/02), dostupné na: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007X1214\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007X1214(01))

Aký môže mať Charta prínos v praxi? – vybrané prípady SDEÚ

Rozhodujúcu úlohu pri procese implementácie Charty zohráva SDEÚ, ktorý svojou rozhodovacou činnosťou napomáha k podávaniu výkladu jednotlivých ustanovení Charty. Judikatúra SDEÚ je veľmi obširná, preto v tejto časti prinášame ukážku rozhodnutí v rôznych oblastiach, prostredníctvom ktorých možno vidieť ako Charta dokáže pomôcť jednotlivcovi.

Charta a diskriminácia

Rozhodnutie vo veci C-83/14 – ČEZ Razpredelenie Bãlgarija

V tomto prípade sa bulharský štátny príslušník sťažoval na umiestnenie elektromerov v neprístupnej výške v mestských častiach obývaných prevažne Rómami. Sťažovateľ, hoci sám nebol rómskeho pôvodu, sa domnieval, že bol diskriminovaný z dôvodu spornej praxe podniku dodávajúceho elektrinu. SDEÚ uviedol, že sporná prax môže predstavovať diskrimináciu na základe etnického pôvodu, pretože sporné opatrenie znevýhodňuje skupinu osôb, ktoré síce nemajú taký pôvod, ale spoločne s priamo znevýhodnenou skupinou osôb znášajú menej priaznivé zaobchádzanie vyplývajúce z tohto opatrenia.¹⁴

Rozhodnutie vo veci C-401/11 – Blanka Soukupová

V tomto prípade česká štátna príslušníka žiadala o pridelenie podpory pri skoršom odchode do dôchodku priznanej na základe práva EÚ. Podmienkou udelenia podpory bolo požiadať o túto dávku v čase pred dovŕšením dôchodkového veku. Žiadateľka na základe vnútroštátneho práva už v čase podania žiadosti ako matka dvoch detí dosiahla dôchodkový vek, a preto bola jej žiadosť o podporu Únie zamietnutá. Ak by bola mužom, nedosiahla by v čase podania žiadosti dôchodkový vek a mala by nárok na túto podporu. Vnútroštátna úprava umožňovala ženám, ktoré vychovali deti skorší odchod do dôchodku. Podľa SDEÚ, rozdielne zaobchádzanie, aké vyvolala predmetná vnútroštátna právna, nie je objektívne odôvodniteľná, teda je rozpore so zákazom diskriminácie ako

14 Rozsudok SDEÚ, zo dňa 16. júla 2015, vo veci C-83/14 – ČEZ Razpredelenie Bãlgarija, dostupné na: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sk/TXT/PDF/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2015.311.01.0008.01.SLK.

ho upravuje Charta a je potrebné znevýhodnenú osobu dostať do rovnakej situácie, v akej sa nachádza iná osoba požívajúca predmetnú výhodu.¹⁵

Rozhodnutie vo veci C-236/09 – Association Belge des Consommateurs Test-Achats ASBL a iní/ Conseil des ministres

Prípado sa týkal zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami v prístupe k tovaru a službám a k ich poskytovaniu. SDEÚ posudzoval prax, podľa ktorej členské štáty EÚ pri výpočte poistného a plnení v poistných zmluvách uplatňujú rozdielne rizikové faktory na základe pohlavia. Ženy a muži v rámci súkromných systémov poistenia platili rôzne výšky príspevkov. SDEÚ, na základe Charty rozhodol, že zohľadnenie pohlavia poistenej osoby ako rizikového faktora v poistných zmluvách predstavuje diskrimináciu, a teda nie je možné uplatňovať rozdiely pri výpočte poistného a plnenia poistného na základe faktorov vyplývajúcich z pohlavia.¹⁶

Charta a pracovné právo

Spojené veci C-569/16 a C-570/16 – Bauer a i.

Rozhodnutie sa týkalo dvoch prípadov, v ktorých dedičom nebol vyplatený peňažný nárok za nevyčerpanú dovolenku po zosnulých porúčiteľoch, pretože nemecká právna úprava vylučovala aby sa takýto peňažný nárok stal súčasťou dedičstva. SDEÚ, s odvolaním na Chartou upravené právo na odpočinok, rozhodol, že dedičom zosnulého pracovníka by mal byť tento nárok vyplatený. Výklad vnútroštátnej úpravy, ktorý by bránil vyplateniu tohto nároku by sa prial účelu práva na odpočinok ako je upravené Chartou. SDEÚ dokonca uznal, že takéhoto nároku sa možno domáhať proti verejnoprávnenému i súkromnoprávnenému zamestnávateľovi.¹⁷

---

15 Rozsudok SDEÚ, zo dňa 11. apríla 2013, vo veci C-401/11 Blanka Soukupová proti Ministerstvu zemědělství, dostupné na: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=136141&pageIndex=0&doclang=sk&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=6761>.

16 Rozsudok SDEÚ, zo dňa 1. marca 2011, vo veci C-236/09, Association Belge des Consommateurs Test-Achats ASBL a iní/Conseil des ministres, dostupné na: eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:62009CJ0236.

17 Rozsudok SDEÚ, zo dňa 6. novembra 2018, spojené veci C-569/16 a C-570/16 Bauer a i., dostupné na: eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:62016CJ0569.

Charta a azyl a migrácia

Rozhodnutie vo veci C-473/16 – F proti Úradu pre prisťahovalectvo a štátnu príslušnosť

V tejto veci sa nigérijský štátny príslušník sťažoval na postup maďarských vnútroštátnych orgánov, ktoré mu neuznali žiadosť o azyl, ktorú podložil tvrdením, že má oprávnenú obavu z prenasledovania vo svojej krajine pôvodu, z dôvodu svojej sexuálnej orientácie. Toto tvrdenie nebolo príslušným maďarským úradom vyhodnotené ako dôveryhodné na základe vykonania znaleckého posudku. SDEÚ v tomto prípade skonštatoval, že použitie odborného psychologického posudku na určenie sexuálnej orientácie žiadateľa predstavuje zásah do práva tejto osoby na rešpektovanie jej súkromného života, tak ako ho upravuje Charta. Okrem toho SDEÚ konštatoval, že vplyv takéhoto odborného posúdenia na súkromný život je neprimeraný tomuto cieľu. V tejto súvislosti SDEÚ najmä uviedol, že takýto zásah je obzvlášť závažný, keďže má odhaliť najintímnejšie aspekty života žiadateľa.¹⁸

Akým spôsobom možno určiť či sú vnútroštátne opatrenia v súlade s Chartou?

Kontrola súladu s Chartou je uskutočniteľná v troch základných fázach a to:

- Fáza I: Určenie obmedzení základných práv
- Fáza II: Posúdenie, či sú obmedzenia prípustné
- Fáza III: Posúdenie, či obmedzenia možno alebo nemožno odôvodniť

V každej fáze kontrolného procesu si položíme nasledujúce pomocné otázky, na ktoré keď si odpovieme, môžeme posúdiť či určité opatrenie je v súlade s Chartou.¹⁹

¹⁸ Rozsudok SDEÚ, zo dňa 25.1.2018, vo veci C-473/16, F proti Úradu pre prisťahovalectvo a štátnu príslušnosť, dostupné na: <https://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?language=SK&critereEcli=ECLI:EU:C:2018:36>.

¹⁹ HANDBOOK. Applying the Charter of Fundamental Rights of the European Union in law and policymaking at national level, FRA, s.70 a nasl., dostupné v anglickom jazyku na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-charter-guidance_en.pdf.

Fáza I: Určenie obmedzení základných práv

1. Obmedzuje návrh základné práva EÚ?

Kľúčová otázka, ktorú si kladieme v úvodnej fáze posudzovania súladu s Chartou, je, či dané opatrenie má vplyv na Chartou upravené práva. V tejto fáze na základe presného obsahu príslušných práv v Charte zdefinujeme prípadný vplyv opatrenia na konkrétne práva. Opatrenie, ktoré nemá vplyv na základné práva v Charte nemusíme posudzovať z pohľadu súladu.

Fáza II: Posúdenie, či sú obmedzenia prípustné

2. Môžu sa základné práva, na ktoré by sa daný vplyv vzťahoval, obmedzovať?

Za predpokladu, že opatrenie má vplyv na základné práva v Charte, je nevyhnutné si preveriť, či tieto práva možno obmedziť, teda či ide o relatívne alebo absolútne právo. Absolútne právo nie je možno obmedziť za žiadnych okolností a musíme aplikovať Chartu bez akýchkoľvek limitácií alebo odchýlok.

V Charte nie je výslovne určené, ktoré majú absolútny charakter. Podľa vysvetliviek k Charte, EDLP a judikatúry európskych súdov možno za absolútne práva považovať ľudskú dôstojnosť (článok 1), zákaz mučenia a neludského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (článok 4), zákaz otroctva a nútených prác (článok 5 ods. 1 a 2), vnútornú slobodu myslenia, svedomia a náboženského vyznania (článok 10 ods. 1), prezumpciu neviny a právo na obhajobu (článok 48), zásadu zákonnosti (článok 49 ods. 1) a právo nebyť stíhaný alebo potrestaný v trestnom konaní dvakrát za ten istý trestný čin (článok 50).

3. Sú obmedzenia stanovené zákonom?

Ďalším krokom je určenie, či obmedzenie práv upravených v Charte, ktoré by príslušné opatrenie mohlo potenciálne predstavovať, je stanovené zákonom vo vnútroštátnom práve alebo v právnych aktoch EÚ. Zákomom stanovené obmedzenie musí byť prístupné a predvídateľné, inak nie je priechodné.

4. Zaručuje sa rešpektovanie podstaty predmetného základného práva?

V tomto kroku vyhodnocujeme či opatrenie zasahuje do podstaty dotknutého práva. Samotným obmedzením právo ako také nemusí byť ohrozené, ak sa jeho výkon obmedzuje za presne vymedzených a pevne stanovených okolností. V žiadnom prípade opatrenie nesmie obmedzovať právo takým spôsobom, že

priamo zasahuje do jeho podstaty.

Fáza III: Posúdenie, či obmedzenia možno alebo nemožno odôvodniť

5. Sleduje sa obmedzeniami legitímny cieľ?

Pri obmedzení práv je potrebné sledovať legitímny cieľ, ktorý zodpovedá všeobecnému záujmu alebo potrebe chrániť práva a slobody iných. Sledovaný legitímny cieľ musí jasne vyplývať z obmedzenia.

6. Je obmedzenie vhodné na riešenie identifikovaného problému?

Obmedzenie práv musí mať vnútornú koherenciu, čo znamená, že musí byť vhodné na splnenie identifikovaného legitímneho cieľa a spôsobilé na jeho splnenie.

7. Prekračuje obmedzenie rámec toho, čo je potrebné na dosiahnutie sledovaného cieľa? Sú k dispozícii nejaké opatrenia, ktoré by do základných práv zasahovali menej?

Ak opatrenie obmedzuje právo musí byť zároveň nevyhnutné. Je potrebné skontrolovať, či sledovaný cieľ nie je možné dosiahnuť inými, menej invazívnymi, prostriedkami. Ak sú takéto prostriedky k dispozícii, tak prirodzene pristúpime k nim.

8. Sú obmedzenia primerané sledovanému cieľu?

Opatrenie vždy musí byť primerané sledovanému cieľu, čo znamená, že by nemalo ukladať neprimeranú a nadmernú záťaž dotknutým osobám.

9. Zodpovedá predmetné právo Charty právu zaručenému v EDĽP?

Nakoľko EDĽP vo vzťahu k Charte stanovuje minimálny štandard garantovanej ochrany základných práv, je vždy potrebné skontrolovať, či dotknuté právo je vyjadrené i v EDĽP. Totožnosť práva možno skontrolovať využitím vysvetliviek k Charte.

10. Sú obmedzenia v súlade s EDĽP?

Za predpokladu, že posudzujeme obmedzenia práva, ktoré je obsiahnuté aj v EDĽP, je potrebné sa taktiež zaoberať judikatúrou ESĽP. Obmedzenie práva

nesmie byť v rozpore so štandardom stanoveným EDLP.

11. Existuje v prípade predmetných práv zaručených Chartou rovnocenné ustanovenie v rámci iných nástrojov v oblasti ľudských práv, ktorých zmluvnou stranou je Únia alebo všetky členské štáty?

Pri posudzovaní možnosti obmedzenia práva v Charte je potrebné pamätať na to, že podľa článku 53 Charty je potrebné zachovávať úroveň ochrany minimálne v takom štandarde, aký je stanovený ľudskoprávnymi dokumentami, ktorých zmluvnou stranou je Únia alebo všetky členské štáty. Je teda potrebné skontrolovať, či sa nejedná o takéto právo či je alebo nie je dodržaná úroveň ochrany tohto rovnocenného ustanovenia.

Charta a eurofondy – ľudskoprávna kondicionalita v novom programovom období

Podľa Nariadenia o spoločných ustanoveniach na programové obdobie 2021 – 2027²⁰ sú členské štáty pri implementácii fondov EÚ povinné dodržiavať horizontálne princípy. Jedným z týchto princíпов je podmienka, že čerpanie fondov EÚ musí byť uskutočnené v súlade so základnými právami a Chartou.²¹ Tento záväzok sa na národnej úrovni presadzuje prostredníctvom splnenia tzv. základných podmienok. Základné podmienky sú súborom legislatívnych, strategických a koncepcných podmienok, ktoré musia byť splnené počas celého programového obdobia.²²

---

20 Nariadenie Európskeho parlamentu a rady (EÚ) 2021/1060 z 24. júna 2021, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde plus, Kohéznom fonde, Fonde na spravodlivú transformáciu a Európskom námornom, rybolovnom a akvakultúrnom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy a pre azyl, Fond pre migráciu a integráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a Nástroj finančnej podpory na riadenie hraníc a vízovú politiku, dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1060&from=SK>.

21 Ibid., čl. 9

22 Spôsob uplatnenia základných podmienok pri príprave implementačného mechanizmu politiky súdržnosti EÚ po roku 2020 v podmienkach Slovenskej republiky, Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR, dostupné na: <https://www.mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2018/11/Zakladne-podmienky.pdf>.

Účinné uplatňovanie a vykonávanie Charty v programe Slovensko na roky 2021 – 2027 predstavuje jednu zo štyroch horizontálnych základných podmienok čerpania finančných prostriedkov EÚ stanovených v Dohode o partnerstve medzi Európskou komisiou a Slovenskou republikou. Dodržiavanie zásady účinného uplatňovania a vykonávania Charty sa presadzuje prostredníctvom existencie:

1. Opatrenia na zabezpečenie súladu programov podporovaných z fondov a ich vykonávania s príslušnými ustanoveniami Charty.
2. Mechanizmov podávania správ monitorovaciemu výboru o prípadoch nesúladu operácií podporovaných z fondov s Chartou a o sťažnostiach týkajúcich sa Charty.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky je vedúcim orgánom (gestorom), ktorý je zodpovedný za dodržiavanie týchto kritérií.²³ Na účely monitorovania vypracovalo Základný mechanizmus na zabezpečenie dodržiavania Horizontálnych princípov v Programovom období 2021 – 2027 a základných horizontálnych podmienok Účinné uplatňovanie a implementácia Charty základných práv Európskej únie a Implementácia a uplatňovanie Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (UNCRPD) v súlade s rozhodnutím Rady 2010/48 / ES (ďalej len „Základný mechanizmus“), ktorý bol prijatý 26. októbra 2022 vo forme uznesenia vlády.²⁴

Podľa Základného mechanizmu sú všetky orgány zapojené do procesu implementácie finančných prostriedkov EÚ povinné zabezpečiť a vykonávať všetky opatrenia určené na vykonávanie Charty. Podľa partnerskej dohody, s cieľom zabezpečiť súlad operácií podporovaných z fondov EÚ s Chartou, sa má mechanizmus zriadený na riadenie, koordináciu, vykonávanie, hodnotenie a audit horizontálnych princípov v oblasti základných práv, nediskriminácie, rodovej rovnosti a ochrany osôb so zdravotným postihnutím koordinovať na vnútroštátnej úrovni. Táto úloha je zverená Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny SR prostredníctvom na to zriadeného vecne príslušného odboru – Odboru horizontálnych princípov. Úlohou Odboru horizontálnych princípov je teda nastaviť postupy vyplácania finančných prostriedkov tak, aby boli v súlade s Chartou. Horizontálne podmienky sa uplatňujú ako diskvalifikačné kritérium,

---

23 Horizontálne základné podmienky, Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky, dostupné na: <https://www.eurofondy.gov.sk/wp-content/uploads/2022/11/Z%C3%A1kladn%C3%A9-podmienky-horizont%C3%A1lne.pdf>.

24 Uznesenie vlády č. 668/2022 o návrhu Základného mechanizmu na zabezpečenie dodržiavania Horizontálnych princípov v Programovom období 2021 – 2027 a základných horizontálnych podmienok Účinné uplatňovanie a implementácia Charty základných práv Európskej únie a Implementácia a uplatňovanie Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (UNCRPD) v súlade s rozhodnutím Rady 2010/48 / ES, Dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Resolution/20462/1>.

ktoré sa musí uplatňovať najneskôr počas procesu podávania žiadostí o grant. Súlad s horizontálnymi podmienkami je potrebné skontrolovať a nastaviť na začiatku celého procesu, t. j. v projektovom pláne/pri výzve. Všetky projekty preto musia byť v súlade s horizontálnymi podmienkami, inak nemôžu byť financované z fondov EÚ.²⁵

---

25 Základný mechanizmus na zabezpečenie dodržiavania Horizontálnych princípov v Programovom období 2021 – 2027 a základných horizontálnych podmienok Účinné uplatňovanie a implementácia Charty základných práv Európskej únie a Implementácia a uplatňovanie Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (UNCPRD) v súlade s rozhodnutím Rady 2010/48 / ES S dostupný na: <https://horizontalneprincipy.gov.sk/wp-content/uploads/2022/11/Zakladny-mechanizmus-uplatnovania-HP-v-PO-2021-2027.pdf?csrt=16614460384458508037>.

Agentúra Európskej únie pre základné práva a nástroje na lepšie spoznanie Charty

V rámci EÚ je hlavným strážcom Charty Agentúra Európskej únie pre základné práva (ďalej len „FRA“). FRA je nezávislým referenčným a odborným centrom na podporu a ochranu ľudských práv v EÚ.²⁶ FRA bola zriadená Nariadením Rady (ES) Č.168/2004 z 15. februára 2007, ktorým sa zriaďuje Agentúra Európskej únie pre základné práva.

Hlavným cieľom FRA je poskytovať pomoc a odborné poznatky v oblasti základných práv príslušným inštitúciám, orgánom, úradom a agentúram EÚ a členskými štátom pri vykonávaní práva EÚ, aby im pomohla plne rešpektovať základné práva pri prijímaní opatrení alebo rozhodovaní o postupe v ich príslušných oblastiach právomoci.²⁷

Medzi úlohy FRA patrí:

- zhromažďovať a analyzovať legislatívu a údaje;
- poskytovať nezávislé, na dôkazoch založené poradenstvo v oblasti základných práv;
- identifikovať vývojové tendencie prostredníctvom zhromažďovania a analýzy porovnateľných údajov;
- napomáhať lepšej tvorbe a uplatňovaniu právnych predpisov;
- podporovať politické opatrenia v súlade so základnými právami;
- posilňovať spoluprácu a väzby medzi aktérmi v oblasti základných práv.²⁸

Vo svojej pôsobnosti FRA neustále pripravuje rôzne nástroje, aby priblížila obsah Charty odbornej aj laickej verejnosti. Nástroje FRA sú rozmanitého charakteru.

---

26 About FRA, online, dostupné v anglickom jazyku na: <https://fra.europa.eu/en/about-fra>.

27 Čl. 2 Nariadenia Rady (ES) č. 168/2007 z 15. februára 2007, ktorým sa zriaďuje Agentúra Európskej únie pre základné práva, dostupné na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/CELEX_02007R0168-20220427_SK_TXT.pdf.

28 What We Do, online, dostupné v anglickom jazyku na: <https://fra.europa.eu/en/about-fra/what-we-do>.

Online vzdelávacie kurzy (e-learning):

Prostredníctvom online vzdelávacích kurzov je ich účastník krok po kroku sprevádzaný procesom implementácie Charty na národnej úrovni. Kurzy sú založené na konkrétnych prípadových štúdiách a teda ide o veľmi praktický nástroj. Výhodou online vzdelávacieho kurzu je, že každý účastník si individuálne, podľa svojich možností, určí tempo a čas vzdelávania. Na prístup do online kurzu je potrebná online registrácia, ktorá je bezplatná.²⁹

Charterpedia

Charterpedia je praktický a jednotný zdroj informácií o základných právach vyplývajúcich z právnych predpisov EÚ. Ide o komplexnú databázu, ktorá obsahuje:

- oficiálne vysvetlenia ku každému ustanoveniu Charty vo všetkých 24 úradných jazykoch EÚ;
- prípady SDEÚ a ESLP, ktoré obsahujú odkaz na jeden alebo viac článkov Charty;
- výber vnútroštátnej judikatúry, ktorá priamo odkazuje na jeden alebo viac článkov Charty;
- odkazy na súvisiace ustanovenia vnútroštátneho ústavného a medzinárodného práva ku jednotlivým článkom Charty;
- príklady využitia Charty v parlamentných rozpravách;
- súvisiace publikácie FRA a ďalšia literatúra o Charte.³⁰

Hlava I: Dôstojnosť	Hlava II: Slobody	Hlava III: Rovnosť	Hlava IV: Solidarita
Hlava V: Občianstvo	Hlava VI: Spravodlivosť	Hlava VII: Všeobecné ustanovenia	Preambula

PRODUCTS

VONKAŠIE ZDROJE

ODBORNÉ ZDROJE

ODKAZY NA PARLAMENTNÉ ROZPRÁVY

29 E-Learning, FRA, dostupné v anglickom jazyku na: <https://e-learning.fra.europa.eu/>.

30 Charterpedia, FRA, dostupné v anglickom jazyku na: <https://fra.europa.eu/en/charterpedia>.

Z hľadiska systematiky, Charterpedia na úvod obsahuje zoznam publikácií FRA, externých zdrojov, akademických zdrojov a referencie na parlamentné debaty. Taktiež obsahuje odkazy na jednotlivé hlavy Charty.

Prostredníctvom odkazov na hlavy Charty sa dostaneme k samotným právam. Následne, odkaz na každé individuálne právo obsahuje oficiálny výklad a súvisiacu interaktívnu databázu judikatúry, odkazov na vnútroštátne právo, právo EÚ, medzinárodné právo a na informačné materiály FRA.³¹

Databáza judikatúry

Osobitným nástrojom určeným na prácu s judikatúrou je databáza judikatúry, ktorú FRA neustále dopĺňa o relevantnú judikatúru. Obsahuje judikatúru SDEÚ, ESĽP a vnútroštátnych súdov s priamymi odkazmi na Chartu. Výhodou tejto databázy je možnosť vyhľadávania podľa konkrétneho článku Charty, ale aj podľa článkov EDĽP. Výsledky možno filtrovať aj na základe súdnej inštitúcie či členského štátu, ktorého sa rozhodnutie týka. Databáza obsahuje vyše 1 600 rozhodnutí. Pri každom rozhodnutí je uvedený stručný obsah a relevantné paragrafy, ktoré odkazujú na Chartu v anglickom a národnom jazyku. Rozhodnutie je vždy uverejnené aj s odkazom na jeho celé znenie v pôvodnom jazyku.³²

Case Law Database

Here you can find case law of the Court of Justice of the European Union (CJEU) and the European Court of Human Rights (ECtHR) with direct references to the EU Charter of Fundamental Rights, as well as a selection of national case law with direct references to the Charter from all EU Member States.

FILTER BY:

Charta základných práv Európskej únie None selected	ECHR Article(s) referenced None selected
Deciding bodies None selected	Countries None selected

Vyhľadávanie podľa kľúčových slov

VYHĽADÁVANIE

31 Charta základných práv Európskej únie, FRA, dostupné na: <https://fra.europa.eu/sk/eu-charter>.

32 Case Law Database, FRA, dostupné v anglickom jazyku na: <https://fra.europa.eu/en/case-law-database>

Vybrané publikácie FRA

Výročné správy

FRA každý rok uverejňuje výročnú správu o otázkach základných práv, ktoré spadajú do oblastí jej činnosti, a vyzdvihuje príklady osvedčených postupov.³³ Správa vždy reflektuje aktuálnu spoločenskú situáciu. Napríklad, správa za rok 2023, sa okrem iného venovala aj dôsledkom vojny na Ukrajine na základné práva EÚ, keďže členské štáty sa museli vysporiadať s masovým prílevom ľudí utekajúcich pred vojnou.³⁴ V roku 2022 sa, okrem analýzy ľudskoprávneho vývoja, správa v reakcii na krízu spôsobenú pandemiou sústredila na sociálne práva a rovnosť vo svetle obnovy po pandémii covid-19.³⁵ Správy sú publikované v anglickom jazyku, ako aj v úradných jazykoch EÚ.

Prípadové štúdie k Charte – Príručka pre školiteľov

Správna implementácia Charty na vnútroštátnej úrovni si vyžaduje komplexnú odbornú prípravu, ktorú najlepšie možno zabezpečiť prostredníctvom odborných školení. Pre školiteľov a školiteľky pripravila FRA publikáciu, ktorá sa zameriava na usmernenia o organizácii a realizácii školení, na základe série prípadových štúdií. Publikácia bola pôvodne dostupná v anglickom jazyku a vo vybraných jazykoch členských krajín. V súčasnosti je dostupná aj v slovenskom jazyku.³⁶

Čo znamenajú základné práva pre ľudí v EÚ? zhrnutie - Prieskum o základných právach

V tejto publikácii prvýkrát FRA vychádzala zo správy založenej na prieskume údajov od približne 35 000 osôb o skúsenostiach, vnímaní a názoroch týkajúcich sa celého radu záležitostí, ktoré sa rôznym spôsobom týkajú ľudských práv. Zhrnutie sa sústreďuje na názory respondentov na ľudské práva, konkrétne na otázky týkajúce

33 Čl. 4 ods. 1 písm. d) Nariadenia Rady (ES) č. 168/2007 z 15. februára 2007, ktorým sa zriaďuje Agentúra Európskej únie pre základné práva, dostupné na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/CELEX_02007R0168-20220427_SK_TXT.pdf.

34 Fundamental Rights Report – 2023, FRA, str. 3., dostupné v anglickom jazyku na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2023-fundamental-rights-report-2023_en_1.pdf.

35 Fundamental Rights Report – 2022, FRA, str. 3, dostupné v anglickom jazyku na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2022-fundamental-rights-report-2022_en.pdf.

36 Prípadové štúdie k charte – Príručka pre školiteľov, FRA, dostupné na <https://fra.europa.eu/sk/publication/2023/pripadove-studie-k-charte-prirucka-pre-skolitelov>.

sa fungovania demokratických spoločností ako piliera uplatňovania základných práv, na názory na orgány verejnej správy a na skúsenosti pri styku s orgánmi verejnej správy v súvislosti s ich povinnosťou presadzovať právne predpisy v oblasti ľudských práv. Publikácia je dostupná aj v slovenskom jazyku.³⁷

Kontrola hraníc na vonkajších pozemných hraniciach a základné práva

Publikácia predstavuje praktické usmernenie adresované zamestnancom a zamestnankyniam povereným riadením hraníc v členských štátoch EÚ, za účelom ich podporenia pri implementácií záruk na ochranu základných pri ich každodennej práci. Usmernenie je vypracované vo všetkých úradných jazykoch EÚ a obsahuje praktické odporúčania rozdelené do každej z týchto oblastí:

- dôstojné zaobchádzanie s každým človekom;
- identifikácia zraniteľných osôb a ich odkázanie ďalej;
- rešpektovanie právneho základu, zásady nevyhnutnosti a zásady primeranosti pri použití sily;
- uplatňovanie záruk pri zadržiavaní osôb na hraniciach a
- rešpektovanie procesných záruk a ochrana osobných údajov.³⁸

Uplatňovanie Charty základných práv Európskej únie v práve a pri tvorbe politik na vnútroštátnej úrovni

Publikácia predstavuje komplexnú príručku ako možno uplatňovať Chartu na národnej úrovni v práve a pri tvorbe štátnych politik. Príručka odhaľuje celý proces implementácie Charty od momentu stanovenia či konkrétna situácia spadá do rozsahu pôsobnosti Charty, ktorý je naviazaný na implementáciu práva EÚ. Už len samotný proces určenia rozsahu implementácie si vyžaduje hlboké znalosti práva EÚ, rovnako ako národného práva. Príručka sa ďalej sústreďuje na konkrétny proces využitia Charty a na praktické nástroje využiteľné pri jej implementácií. Príručka je preložená do všetkých úradných jazykov EÚ.³⁹

---

37 Čo znamenajú základné práva pre ľudí v EÚ? zhrnutie - Prieskum o základných právach, FRA, dostupné na: <https://fra.europa.eu/sk/publication/2021/co-znamenaju-zakladne-prava-pre-ludi-v-eu-zhrnutie-prieskum-o-zakladnych-pravach>.

38 Kontrola hraníc na vonkajších pozemných hraniciach a základné práva, FRA, dostupné na: <https://fra.europa.eu/sk/publication/2020/border-controls-and-fundamental-rights-external-land-borders>.

39 Uplatňovanie Charty základných práv Európskej únie v práve a pri tvorbe politik na vnútroštátnej úrovni, FRA, dostupné na: [https://fra.europa.eu/sk/publication/2020/uplatnovanie-charty-zak-](https://fra.europa.eu/sk/publication/2020/uplatnovanie-charty-zakladnych-prav)

Charta základných práv EÚ – Použitie a pridaná hodnota v členských štátoch EÚ

S cieľom šírenia príkladov dobrej praxe medzi členskými štátmi EÚ, FRA vypracovala súbor prehľadov zameraných na implementáciu Charty v národných podmienkach. Prehľady sú vypracované individuálne pre každý členský štát zvlášť, a to v národnom i anglickom jazyku.⁴⁰

[ladnych-prav-europskej-unie-v-prave-pri-tvorbe-politik-na.](#)

40 Charta základných práv EÚ – Použitie a pridaná hodnota v členských štátoch EÚ, European Union Agency for Fundamental Rights, FRA, dostupné na: <https://fra.europa.eu/sk/publication/2020/charta-zakladnych-prav-eu-pouzitie-pridana-hodnota-v-clenskych-statoch-eu>.

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva a Charta

Ako bolo uvedené v úvode tejto publikácie, Stredisko zastáva dva mandáty, a to:

- mandát nezávislej vnútroštátnej inštitúcie pre ľudské práva, ktorý spočíva najmä v monitorovaní a skúmaní dodržiavania ľudských práv, poukazovaní na ich porušovanie a šírení povedomia o úlohe ľudských práv v demokratickej spoločnosti;
- mandát národného antidiskriminačného orgánu, ktorého úlohy sa sústreďujú na ochranu práv obetí diskriminácie prostredníctvom poskytovania bezplatnej právnej pomoci, vydávania odborných stanovísk a zvyšovania povedomia ohľadom dopadov diskriminácie.⁴¹

Rozsah a limitácia uplatňovania Charty Strediskom, ako vnútroštátnej inštitúcie pre ľudské práva, sú definované zákonným mandátom Strediska. Súčasný mandát Strediska v oblasti ľudských práv zahŕňa celý rad podporných právomocí, ktoré Stredisko uplatňuje v plnom rozsahu. Stredisko uskutočňuje vzdelávacie aktivity, vydáva odporúčania, správy a odborné stanoviská na základe monitoringu v oblasti ľudských práv. Prostredníctvom všetkých týchto aktivít Stredisko dokáže upriamiť pozornosť na základné práva upravené Chartou a týmto posilniť jej postavenie na národnej úrovni.

Na druhej strane, zákonom garantované právomoci v oblasti právnej ochrany nie sú dostatočné. Stredisko má právomoc vybavovať sťažnosti len v oblasti diskriminácie, v rámci svojho mandátu národného antidiskriminačného orgánu. Stredisko teda môže Chartu využívať ako nástroj ochrany najmä vo veciach uplatňovania zásady rovnakého zaobchádzania, no Charta ďaleko presahuje zásadu nediskriminácie. Limitáciu možno ďalej vnímať v tom, že Stredisko nezastáva pozíciu povinne pripomienkujúceho subjektu pri prijímaní zákonov. Ako vnútroštátna inštitúcia pre ľudské práva, Stredisko upozorňuje na prípadné porušenia základných práv pri procese prijímania právnych predpisov, prostredníctvom podávania pripomienok. Avšak štátne orgány nemajú povinnosť zaoberať sa týmito pripomienkami. Pri pripomienkovaní návrhov zákonov, Stredisko môže Chartu využiť ako východiskový nástroj na ochranu základných

41 SNSLP a jeho mandáty, Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, dostupné na: <https://www.snslp.sk/o-nas/o-snslp/>.

práv. Ak by štátne orgány mali povinnosť sa týmito pripomienkami zaoberať, ochrana základných práv by sa prostredníctvom Charty mohla o to zlepšiť.

Projekt Podpora vnútroštátnych inštitúcií pre ľudské práva pri monitorovaní základných práv a ľudskoprávných aspektov právneho štátu

V rámci mandátu vnútroštátnej inštitúcie pre ľudské práva sa Stredisko aktívne podieľalo na medzinárodnom projekte: **Podpora vnútroštátnych inštitúcií pre ľudské práva pri monitorovaní základných práv a ľudskoprávných aspektov právneho štátu**. Implementácia projektu prebiehala v troch kľúčových oblastiach:

- zlepšenie využívania Charty vnútroštátnymi inštitúciami pre ľudské práva a posilnenie úlohy týchto inštitúcií pri jej uplatňovaní na vnútroštátnej úrovni;
- posilnenie schopnosti vnútroštátnych inštitúcií pre ľudské práva monitorovať dodržiavanie základných práv a zásad právneho štátu zvýšením zapojenia týchto inštitúcií do príslušných európskych mechanizmov a podpora dialógov na vnútroštátnej úrovni o základných právach a právnom štáte;
- rozvíjanie zručnosti vnútroštátnych inštitúcií pre ľudské práva v monitorovaní dodržiavania základných práv, pri implementácii fondov EÚ.

Prostredníctvom aktivít v týchto kľúčových oblastiach, mal projekt za cieľ posilniť postavenie vnútroštátnych inštitúcií pre ľudské práva, ich schopnosť zapojiť sa do procesov uplatňovania základných práv a zásad právneho štátu a zvýšiť úroveň ochrany základných práv prostredníctvom intenzívnejšej implementácie Charty. Z aktivít, ktoré prebiehali možno vyzdvihnúť najmä vypracovanie odborných publikácií, prípravu vzdelávacích nástrojov a školení pre rôzne cieľové skupiny, vrátane študentov, predstaviteľov občianskej spoločnosti, právnické profesie, či sudcov.⁴²

42 Projekty, Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, dostupné na: <https://www.snslp.sk/vysledky/projekty/>.

Publikácie pripravené v rámci projektu

Úloha vnútroštátnych orgánov s kompetenciou v oblasti ľudských práv pri zabezpečovaní súladu fondov EÚ so základnými právami

Správa je zameraná na potenciálnu úlohu Strediska pri implementácii podmienky dodržiavania základných práv pri čerpaní fondov EÚ, na základe analýzy štruktúry implementácie fondov EÚ v Slovenskej republike. Správa obsahuje prehľad o tom, ako finančné prostriedky EÚ fungujú vo vnútroštátnom kontexte, identifikuje výzvy a príležitosti v oblasti základných práv a preskúma úlohu a priestor pre zapojenie vnútroštátnych inštitúcií pre ľudské práva pri zabezpečovaní súladu finančných prostriedkov EÚ so základnými právami.

Správa ďalej obsahuje prehľad o kľúčových zainteresovaných stranách a odbornej verejnosti na vnútroštátnej úrovni a informácie (získané aj na základe odborných rozhovorov), zamerané na prehľad o výzvach a príležitostiach v oblasti základných práv pri implementácii finančných prostriedkov EÚ.⁴³

Inštitucionálna štruktúra ochrany základných ľudských práv na vnútroštátnej úrovni

Štúdia analyzuje inštitucionálnu štruktúru ochrany ľudských práv v Slovenskej republike prostredníctvom analýzy mandátov jednotlivých vnútroštátnych inštitúcií a orgánov verejnej moci. V podmienkach Slovenskej republiky je každý orgán verejnej moci povinný reálne uplatňovať ľudské práva. Komplexný obraz o štruktúre ochrany základných práv v Slovenskej republike teda v sebe zahŕňa od štátu nezávislé inštitúcie, ktorých primárnym poslaním je ochrana základných práv a slobôd, orgány verejnej moci, ktorým zákon výslovne zveruje kompetencie v oblasti ľudských práv, orgány verejnej moci a inštitúcie, ktoré zabezpečujú ochranu základných práv v rámci určitého mandátu a poradné orgány vlády, ktorých úlohou je presadzovať do štátnej politiky rôzne politiky, spojené s ľudskými právami.

Štúdia taktiež prináša informácie akým spôsobom sa jednotlivец môže obrátiť na tieto inštitúcie či orgány verejnej moci. Priestor je venovaný aj kľúčovému strate-

43 Úloha vnútroštátnych orgánov s kompetenciou v oblasti ľudských práv pri zabezpečovaní súladu fondov EÚ so základnými právami, Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, dostupné na: <https://www.snspl.sk/aktuality/uloha-vnutrostatnych-organov-s-kompetenciou-v-oblasti-ludskych-prav-pri-zabezpecovanii-suladu-fondov-eu-so-zakladnymi-pravami/>.

gickému dokumentu v oblasti ochrany základných práv, a to konkrétne Celoštátnej stratégii ochrany a podpory ľudských práv. V závere sa štúdia venuje analýze charakteru mandátu vnútroštátnych inštitúcií v rámci štruktúry ochrany ľudských práv a záverečným odporúčaniam pre tieto inštitúcie.⁴⁴

Východisková správa o možnostiach posilnenia situácie v oblasti základných práv prostredníctvom intenzívnejšieho využitia Charty

Správa sa zameriava na situáciu v oblasti základných práv prostredníctvom analýzy implementácie Charty súdnou, výkonnou a zákonodarnou mocou na Slovensku. Obsahuje informácie o spôsobe akým by sa Charta mala využívať pri tvorbe zákonov a aké je jej reálne využitie v tomto procese. Taktiež analyzuje spôsob akým štátne politiky odkazujú na Chartu. V oblasti súdnej moci štúdia osobitne skúma využívanie Charty súdmi všeobecnej sústavy súdov a Ústavným súdom Slovenskej republiky. Na záver prináša príklady dobrej praxe z iných členských štátov EÚ pri implementácii Charty.⁴⁵

Zhromažďovanie osvedčených postupov v oblasti využitia Charty národnými inštitúciami pre ľudské práva

Správa obsahuje zbierku osvedčených postupov aplikácie Charty základných práv EÚ národnými inštitúciami pre ľudské práva. Vnútroštátne inštitúcie pre ľudské práva ako nezávislé inštitúcie zriadené pre ochranu ľudských práv majú kľúčový potenciál pre posilnenie štandardov ochrany ľudských práv prostredníctvom implementácie Charty. Rozsah činností každej takejto inštitúcie je vymedzený ich zákonným mandátom, takže aktivity týchto inštitúcií naprieč Európou sa môžu líšiť. Avšak, ich mandát vyplýva zo spoločných medzinárodných štandardov, takže určité skupiny aktivít sú im spoločné, a to konkrétne litigácia, právne poradenstvo, monitorovanie ľudských práv, podávanie správ a vzdelávanie a rozširovanie povedomia v oblasti ľudských práv. Príklady dobrej práce môžu

---

44 Inštitucionálna štruktúra ochrany základných ľudských práv na vnútroštátnej úrovni, Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, dostupné na: <https://www.snslp.sk/aktuality/institucional-na-struktura-ochrany-zakladnych-ludskych-prav-na-vnutrostatnej-urovni/>.

45 Východisková správa o možnostiach posilnenia situácie v oblasti základných práv prostredníctvom intenzívnejšieho využitia charty, Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, dostupné na: <https://www.snslp.sk/aktuality/vychodiskova-sprava-o-moznostiach-posilnenia-situacie-v-oblasti-zakladnych-prav-prostrednictvom-intenzivnejšieho-vyuzivania-charty-zakladnych-prav-europskej-unie/>.

slúžiť ako inšpirácia pre rôznych vnútroštátnych aktérov, vrátane predstaviteľov občianskej spoločnosti alebo štátne orgány.⁴⁶

Využívanie finančných prostriedkov EÚ pri dodržiavaní a presadzovaní základných práv: sprievodca uplatňovaním novej podmienosti Chartou základných práv EÚ (usmernenie)

Usmernenie obsahuje praktické odporúčania k aplikovaniu novej podmienosti dodržiavania Charty pri implementácii fondov EÚ pre všetky relevantné zainteresované subjekty, konkrétne pre riadiace orgány, orgány verejnej moci, vnútroštátne inštitúcie pre ľudské práva, organizácie občianskej spoločnosti a ďalších relevantných aktérov. Ohľadom procesu implementácie podmienosti Chartou, prináša prehľad o opatreniach na zabezpečenie súladu programov podporovaných z fondov EÚ, opatreniach na vykonanie fondov EÚ v súlade s Chartou, mechanizmoch na podávanie správ monitorovaciemu výboru a sťažností zodpovedným autoritám.⁴⁷

Vzdelávacie workshopy realizované Strediskom

Workshop o využívaní finančných prostriedkov EÚ

Na workshope, ktorý sa konal 30. októbra 2023 v Bratislave, bolo účastníckam a účastníkom predstavené uplatňovanie novej podmienosti Chartou pri čerpaní fondov EÚ. Workshop sa zamerával na spôsoby a nástroje, akými môžu riadiace orgány, verejné orgány, vnútroštátne inštitúcie pre ľudské práva, organizácie občianskej spoločnosti alebo iní relevantní aktéri pomôcť zabezpečiť, aby sa podmienosť charty neobmedzila na administratívne zaškrťávanie políčok, ale aby sa rozvíjal cyklus financovania plne rešpektujúci ľudské práva. Školenie sa zameralo na problematiku:

- samotnej Charty;
- právnej úpravy novej podmienosti;

46 Zhromažďovanie slubných postupov pri uplatňovaní Charty základných práv Európskej únie národnými inštitúciami pre ľudské práva, Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, dostupné na:

47 Využívanie finančných prostriedkov EÚ pri dodržiavaní a presadzovaní základných práv: sprievodca uplatňovaním novej podmienosti Chartou základných práv EÚ (usmernenie), Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, dostupné na:

- subjektov, ktoré za dodržiavanie podmienenosti zodpovedajú a koordinácie medzi nimi;
- mechanizmu kontroly dodržiavania podmienenosti a následkov jej nedodržiavania;
- a kľúčových bodov, na ktoré sa majú zamerať aby podmienenosť bola uplatňovaná.

Workshopy k implementácii Charty

Stredisko zorganizovalo štyri workshopy zamerané na implementáciu Charty, konkrétne workshop pre:

- študentky a študentov Právnickej fakulty Trnavskej univerzity (29. november 2023),
- predstaviteľky a predstaviteľov občianskej spoločnosti (7. december 2023),
- advokátky a advokátov, advokátske koncipientky a advokátskych koncipientov (17. január 2024),
- sudkyne a sudcov, vyššie súdne úradníčky a vyšších súdnych úradníkov (30. január 2024).

Každý workshop bol starostlivo pripravený zohľadňujúc potreby publika. Workshop bol vždy rozdelený na dve časti. Prvá, teoretická časť sa zamerala na postavenie Charty v slovenskom právnom poriadku a spôsob jej uplatňovania. Ďalej bola účastníckam a účastníkom predstavená štruktúra Charty a jej implementácia v teoretickej rovine. Následne druhá, praktická časť workshopu, sa zamerala na overenie teoretických poznatkov a ich aplikáciu v praxi. Účastníčky a účastníci vyskúšali implementáciu Charty na modelových prípadoch z praxe.

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ
STREDISKO
PRE ĽUDSKÉ PRÁVA